

SİVAS'IN GÖÇ GERÇEĞİ VE ÇEVRE DÜZENİ PLANINDAKİ EKSİKLİKLER - CBS DESTEKLİ MEKÂNSAL ANALİZLERLE YENİ PLANLAMA YAKLAŞIMLARI

Aziz Cumhur KOCALAR

1

¹Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama, Yenişehir mah. 58140, Merkez, Sivas.
ackocalar@gmail.com, +90 536 392 71 22 , <http://azizcumhurokalar.blogspot.com/>

ÖZET

Şehir ve Bölge Planlama uygulamaları açısından üst (1/100.000) ölçekli Çevre Düzeni Planları (ÇDP) (yerin Anayasası) bölgesel politikaları belirleyici bir plan olarak görülebilir. Onun mekânsal düzenlemedeki rolü, sadece yön gösterme ve temel ilkelerin oluşturulması yönündedir. Sivas'ın bilinen göç gerçeğine karşın, yeni onaylanan Çevre Düzeni Planı ise, bu gerçeği önleme yaklaşımlarına uzak düşen bir şekilde, Sivas'ı neredeyse göz ardı eden ciddi eksiklikler barındırmaktadır. Bu eksikliklere yönelik olarak, mevcut verilerin acilen toplanıp, ilişkisel bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Yakın geçmişte kalan planlama sürecinde ne yazık ki, merkez ve yerel yönetimler arasında bir eşgüdüksüzlük olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca mevcut teknolojik olanaklara karşın, Sivas'la bölgeye ait bilinen verilerin dahi, bu üst ölçekli ÇDP'nine işlenil/e/memiş olması büyük bir eksikliktir. Sonuçta, bu gelişmeler ışığında, planın hayata geçiş sürecini daha baştan uzatan yargısal itirazlara da mecbur kalınmıştır. Bunlara karşın, yeni ve olası pozitif gelişmelerin olması beklentisiyle, yakın geçmişte kalan bu sürece yönelik, gecikmeli veri toplama evresinde bulunan Sivas'ın, en kısa zamanda merkezle ve bölgeyle olan ilişkilerini her alanda arttırması gerekmektedir. Özellikle, Kent/Coğrafi/Arazi Bilgi Sistemi (KBS/CBS/ABS) destekli yeni planlama süreçlerine geçişi de yeniden yapılandırıp, tüm bu eksiklikleri bilimsel yollardan telafi etmek zorunluluğu vardır.

Aynı zamanda yine bu süreçte, merkez ilçedeki belediyece yapılarak, yeni onaylanan 1/5.000 ölçekli İmar Revizyon Planı da aceleyle gündeme gelmiş ve şimdi de üniversite kampüsü için 1/1000'lik plan hazırlanır gözükmemektedir. Son on yıllık geçmişte ise, kent merkezinde yer alan yoğun kültürel mirasa yönelik yenileme çalışmaları söz konusu olmuştur. Tüm imar planı uygulama kararlarıyla da birlikte, kent merkezini hızlıca şekillendiren bu on yıllık süreçte gözden kaçan hataların olması haliyle kaçınılmazdır. İşte bu çalışmada yeniden gözden geçirilmesi arzu edilen bu süreçlerin sonuçlarının, daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebileceği, ilişkisel bilgi destekli akılcı planlama yaklaşımlarıyla mekânsal analizlerin gerçekleştirilebildiği, önemli verilerin gecikmeden toplanılmasına çalışılmıştır. Böylece bu kentsel bölgenin tüm ilçeleriyle ve diğer illerle birlikte sürdürmesi gereken güçlü ilişkiler, bütünlükçü bir yaklaşımla ileriye dönük öngörüler ve önlemler ışığında sürekli güncellenerek yeniden planlanabilir olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre Düzeni İmar Planı, Kent ve Coğrafi Bilgi Sistemleri, Kentsel Bölge Ekonomisi, Kültürel ve Doğal Miras, Şehir ve Bölge Planlama.

ABSTRACT

SİVAS'S MIGRATION TRUTH AND ENVIRONMENT MASTER PLAN OMISSIONS - NEW PLANNING APPROACHES WITH GIS-BASED SPATIAL ANALYSIS

For city and regional planning applications, a top (1/100.000) scale plan that's named Environmental Master Plan (EMP) can be seen as this decisive plan for regional policies, like the Constitution for the land and parcels. Its role for the creation of the basic principles in the spatial regulation is that the only way to show. Sivas faced with a well-known fact that migration. New approaches to prevent this migration fact is urgently needed. But this plan has been almost totally neglected in Sivas with its serious shortcomings about interdisciplinary data and relational structures, especially for employment about in the way of potential business areas (agricultural and livestock, mining, forestry, historical/cultural/natural tourism). For these shortcomings, the present data collected immediately, needs to be analyzed in relationship. In particular, the transition to the new planning process which is the Urban/Geographical/Land Information Systems (KBS/CBS/LBS) supported should be restructured.

At the same time in this process, the newly approved 1/5.000 scale Master Plan Revision (MPR) which has made with the hand of central district municipality, seems to have been raised hastily. Now, 1/1.000 scale Application Master Plan (AMP) for university campus is preparing. In the last ten years in the past, in the center of the city there has been extensive renovation work towards cultural heritage. Some errors in these plans, process and applications which are making with a hurry without enough relational

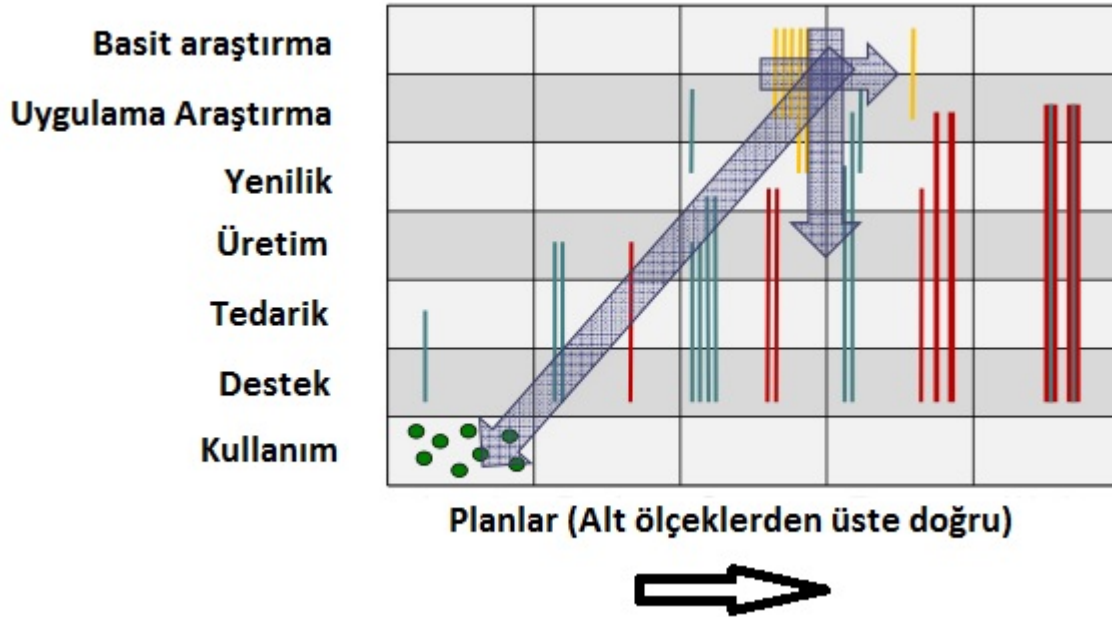
data covers inevitable way. The outcomes in the future of all them will be important and so these decisions must be reconsideration and revision.

Keywords: Environmental Master Plan, Urban/Geographic/Land Information Systems, Urban Region Economics, Cultural and Natural Heritage, City and Regional Planning.

1. GİRİŞ

Şehir ve Bölge Planlama uygulamaları açısından Kent/Coğrafi Bilgi Sistemi (KBS/CBS) ile coğrafi mekanlara özgü birbirleriyle ilişkili ve kısmen örtüşür mekânsal verinin, bu sistemlerde katmansal düzenlenebilirliğinin ve ilişkisel veri analizleriyle harmanlanıp, ileri düzeyde işlenerek plan kararlarına yansıtılmasının önemi açıkça ortadadır. Askı sürecindeki itirazlar açısından da katmansal verinin incelenerek, sağlıklı karşılaştırmaların yapılabilmesi son derece önemli olduğu halde, askıya çıkan planlarda sadece resim formatıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Ancak diğer yandan planın telif haklarının varlığı da söz konusudur. O yüzden en azından temel verilerin internet üzerinden kurumsal olduğu kadar bireysel erişimlere de açık olması ilgili tüm kurum ve kuruluşlarca (örnek kurum)¹ sağlanmalı ve böylece yaratıcı bilimsel araştırmaların doğması da teşvik edilmelidir. Bu çarpıcı nokta ile söze başlarken; özellikle disiplinler arası alanlardan mekana yansıyan plan kararlarını aldirtan ve herkesi ilgilendiren verilerin, birbiriyle ilişkili farklı alanlar üzerinden tüm alt ve üst ölçekli planlara yine tam bir bütünsellik içinde yansıtılmasının da ayrıca önemi tartışılmayacak bir temel planlama gereksinimi olarak ortadadır.

Bölgesel politikaları belirleyici üst (1/100.000) ölçekli Çevre Düzeni Planları (ÇDP) (yerin Anayasası) gibi üst düzey kararların alındığı planlardan başlayan mekânsal düzenlemedeki plan ve plancı rollerinin, üst düzey planlardaki gibi sadece yön gösterme ve temel ilkelerin oluşturulması ile sınırlı kalmadığı ortadadır. Bu üst düzey plan kararlarının tüm planlardan aşama aşama çelişmeksizin geçirilerek (veya bu planlara yansıtılarak) tüm plan hedeflerinin alt ölçeklerdeki plan uygulamalarıyla tek tek hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kısacası, bu aşamalar arasında pek çok farklı ilişkisel verinin birlikte ve mekânsal anlamda birbiriyle örtüşen alanlara da katmansal yapıda işlenerek, alt ve üst ölçekli tüm planlarla onların ilişkili olduğu kapsama gerektikçe işlevselliği dönüştürülerek güncel bir şekilde sürekli yansıtılması da söz konusu olmaktadır. Aksi halde; şehirciliğin ilkesel yaklaşımları ve günümüzün teknolojik alt yapı olanakları uygun bir şekilde kullanılmadığı taktirde; planlardaki bütünselliği bozan kararlarla aşırı kaynak israfına yol açılmış ve toplum maddi/manevi yük altına sokulmuş olmaktadır.

Şekil 1. Planlama Süreçlerinin ve Sonuçlarının Sektörel Araştırmalara Etkisi

Bu çalışmada gözlem ve uygulama alanı olarak seçilen Sivas'ın, bilinen göç gerçeği gibi pek çok sorununa karşın, yeni onaylanan Çevre Düzeni Planı ise, ne yazık ki bu önemli gerçeği ve çok iyi bilinen bazı sorunları önleme yaklaşımlarına uzak düşmektedir. Bu planda Sivas'ın neredeyse göz ardı edildiği bile düşünülebilir. Bunu, ciddi eksiklikler barındıran yapısından ve yasal süreçte ne kadar sınırlı kalsa da yapılan itirazlardan da görmek mümkündür. Bunun ötesinde mevcut verilerin zaten acilen toplanıp, zaman geçirilmeden ilişkisel bir şekilde analiz edilmesi de oldukça elzemdir. Aksi halde, bu planla başlayan süreçte oluşan diğer zincirleme plan hatalarından doğacak sonuçlardan tüm kurumların hep birlikte sorumlu kalacağı da açıktır. Mevcut verilerin ilişkisel bir şekilde

¹ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı internet sitesi. <http://cbs.ormansu.gov.tr/>

analizi içinse, (Şekil 1) kurumlar arası kolaylıklar ve eşgüdüm sağlanması gerekmektedir. Bu konuda da yeterli bir bilgi paylaşımı kolaylıkla sağlanamamakta, hatta bürokratik engeller¹ gün geçtikçe daha çok arttırılmaktadır.

Yakın geçmişte kalan bu planlama sürecinde ne yazık ki, merkez ve yerel yönetimler arasında bir eşgüdümsüzlük olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca mevcut teknolojik olanaklara karşın, Sivas'la bölgeye ait bilinen verilerin dahi, bu üst ölçekli ÇDP'nına işlenil/e/memiş olması büyük bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Sonuçta, bu gelişmeler ışığında, planın hayata geçiş sürecini daha baştan uzatan yargısal itirazlara da mecbur kalınmıştır. Bunlara karşın, yeni ve olası pozitif gelişmelerin olması beklentisiyle, yakın geçmişte kalan bu sürece yönelik, gecikmeli veri toplama evresinde bulunan Sivas'ın, en kısa zamanda merkezle ve bölgeyle olan ilişkilerini her alanda arttırması gerektiğinden bu çalışma kapsamının izin verdiği ölçüde bazı önemli kısmi verilere yönelik değerlendirmelerin yapılmasına çalışılmıştır. Özellikle, Kent/Coğrafi Bilgi Sistemi (KBS/CBS) destekli yeni planlama süreçlerine geçişi de yeniden yapılandırıp, tüm bu eksiklikleri bilimsel yollardan telafi etmek zorunluluğu olduğu görülmektedir.

2. SİVAS'A ÖZGÜ SORUNLAR VE POTANSİYEL ÇÖZÜM ÖNGÖRÜLERİ

2.1. Sivas'ın Genel Sorunları (Coğrafya, İklim, İstihdam, Hayvancılık ve Tarım) ve Göç Gerçeği

Sivas il nüfusunda çocuk ve genç nüfus oranı azalırken, yaşlı nüfusun arttığı tespit edilmektedir. (Koç, H. 2010). Son 10 yıllar boyunca, ülke politikalarındaki sosyo-ekonomik gerçeklerin özellikle bu ile fazlasıyla yansımış olması nedeniyle; göçe zemin hazırlayıcı nitelikte zincirleme olaylarla göç gerçeği daha da gelişip derinleşmiştir.

Özelleştirme nedeniyle kapanan kurum ve kuruluşlardaki **istihdam** eksikliğinin yarattığı iş kayıpları da bir türlü telafi edilememiştir. Bunun sebebi, şehre yatırım çekilemeyişi ya da yaşayanlarca yeterli düzeyde rekabet edebilir düzeyi sağlayıcı şekilde yatırım yapılamayışından ileri gelmektedir. İlin **coğrafi ve iklimsel** açıdan özellikle kış şartlarında yaşadığı zorlukların da, sadece emeğiyle geçinen ailelerde özellikle, genç nüfusun çalışmayan ve göçe yönelen bireylerinin çokluğu yüzünden karşılanması oldukça güçtür. Doğal geniş çayır ve meralarıylaⁱⁱ **hayvancılık potansiyeli** olmasına karşın, bütünleşmiş şekilde organize olamamış hali nedeniyle toplanan sütün bile Kayseri'de işletildiği anlaşılmaktadır. ⁱⁱⁱ Küçükbaş hayvancılıkla elde edilen et, süt ve bal miktarında düşme olduğu tahmin edilmektedir. Genellikle suyu çok olduğu halde sert olduğu için ve özellikle karasal iklim şartları (gece-gündüz sıcaklık farkı, uzun süren kış ayları) nedeniyle, tahıl türü topraklarının tarıma elverişli olduğu söylenmektedir.

2.2. Sivas'ın Tarihi ve Doğal Güzellikleriyle Birlikte Turizm Potansiyeli

Sivas örneğinde tarihi jeolojik doğal ve kültürel miras, (jeosit, jeoturizm olanakları) yerel ortak bilinci ile turizm kalkınma potansiyeline yönelik yeni kırsal planlama yaklaşımlarıyla aşağıdaki gibi (Kocalar, A.C. 2012b) değerlendirilebilir.

Tüm Anadolu'nun barındırdığı kültürel miras ve daha uzun sürelerde oluşmuş tarihi jeolojik miras (özellikle fay hattı ve kırıkları geçen bazı yörelerimizin mevcut ilginç doğal potansiyeli) jeoturizm faaliyet unsurlarıyla birlikte düşünüldüğünde; yerel kalkınmada çok önemli bir gelir sağlayabilecek potansiyel karakteristik özelliklere sahiptir. Bu tür farklı riskleri de(heyelan, su basması vb.) barındıran bölgelerdeki düzensiz yerleşimlerin artık bu açıdan, kontrol altına alınabilmesi de zaten, son günlerde depremlerle birlikte ülke gündemine gelmiş ve yasal düzenlemelerde gerçekleşmiş gözükmektedir. (Kocalar, A.C. 2012e)

Ancak bu potansiyel, uygun ve planlı yatırımlarla korunup-kullanılabilecek şekilde hayata geçirilince, gerek yerel halkın gerekse yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olabilecek mekânların kolaylıkla yaratılabileceği görülecektir. Zaman zaman ziyaret akınına dahi uğrayabilecek bu tür cazibe merkezlerinin birçok açıdan değerlendirilerek, sağlıklı bir şekilde planlanması da gerekmektedir. Bu alanların bu yönde çalışan Şehir ve Bölge Planlama disipliniyle birlikte, farklı disiplinlerden uzmanlarca öncelikle sınırlarının belirlenip, ilgili kurullarca tescil edilip, sit (Doğal, Arkeolojik, Kırsal, Kentsel, Karmaşık Sit, "Jeosit") olarak ilan edilmelerinin sağlanması beklenir. (Kocalar, 2012c) Yerleşim yerine özgü taşınmaz haklarıyla ilişkili bazı sorunlarda ise, mülkiyet ve imar haklarının aktarılmasına yönelik imar uygulama aracı kullanmak mümkündür. (Kocalar, A.C. 2010a)

Daha sonra farklı kullanımlar açısından, bilimsel yaklaşımlara da uygun sınırlar içinde bu alanların planlanarak, çeşitli donatılarla zenginleştirilmiş dinlenme ve eğlenme olanaklarına sahip olacak şekilde hazırlanması sayesinde, disiplinler arası paralel çalışmalarla geliştirilebilecek ortak bir koruma bilinci oluşturulması da mümkün olacaktır.

Bu yaklaşım sayesinde, ayrıca okullarda ders programlarında özel eğitsel gezi çalışması olarak gerçekleştirilebilecek doğa eğitimleri de planlanabilir. Böylece yaratılacak yeni farkındalık yaklaşımları ışığında, doğal ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara da aktarılması mümkün olacaktır.

Turizmin geliştirilmesi de zaten, ancak bu ortaya çıkarılacak ilgi odakları sayesinde, ama güncel gereksinimleri de karşılamaya yönelik ulaşım, tesis ve hizmet yatırımlarıyla birlikte gerçekleşmektedir. Tabii bu planlı gerçekleştirilmesi beklenen yatırımların, çevreye uyumlu bir şekilde veya mevcutların ise kolaylıkla bu hale getirilebilecek tarzda, öncelikle bilimsel yaklaşımlara paralellik sağlaması son derece önemli olup, birçok farklı türde mekânsal ilgi odağı yaratılması da ancak bu ilişkiselliklerin fark edilmesi ve üzerine çalışılması ile söz konusu olabilecektir. Örnek: Somuncu Baba, Darende, Malatya. ^{iv}

İşte böylesi bir bütünlük içerisinde yaratılacak, söz konusu eğlencinlen (eğlencinlen) alanlarının, planlı bir tarzda düzenlenip geliştirilebilecek ilgi odakları sayesinde, kullanımları da artan nüfus ile birlikte, her geçen gün daha da kabul gören bir nitelikte önemsenir olabilecektir. Ancak bu sayede, sürdürülebilirlik ilkesinin de gerçekleştirilebilmiş olacağı açıktır. Aksi halde, baştan geleceği belli olan ihalelerle başlayan ve uzun süreli sözleşmelerle bir nevi işgallere kadar varan, hatta yerel halkı dahi bıktıran, bu anlamsız uzunlukta ve nitelikte denetimsiz işleyen süreçlerin sonu, ülkemize sürekli zarar getirmekte ve dünya çapında büyük bir saygınlık kaybının oluşmasına yol açmaktadır.

En güzel ve en değerli olan hatta insanlığın ortak mirası şeklinde kabul görüp korunması beklenen bu alanların, yetkin olmayanlarca yönetilip, geçici ama neredeyse kalıcı kötü kullanımlarla, mülkiyetlerinin bile ele geçirilmiş sayılabileceği, eski mevzuatın acilen yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Artık bu yolda deneyimsiz ve bariz kötü bir işletmecilik anlayışıyla sürekli karşılaşılmasına asla göz yumulmamalıdır. Bir türlü başarısızlığı düşünülen ve bu şekilde hiç işleyemeyecek olan turizmle, bir yerlere varılamayacağının da zaten yeterince anlaşılmış olması beklenir. Bu konularda toplumsal bir bilinçte uyandırılmadığı takdirde, uygar ülkeler düzeyine de erişilemeyeceği açıktır.

Ancak bu alanların varlığı öncelikle, ulaşım geçiş güzergâhlarıyla uyumlu tasarımların gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu sayede yeterince, sorgusuz ve hızlı ilerleyen yol yapımındaki tahribatlar önlenerek, söz konusu çevreler koruma altına alınmaya başlanabilecektir. Alanların resmi kurumlarca keşfi ve tescili, genellikle çok geç gerçekleşebildiği için, ayrıca kurumlar arası eşgüdümülüğünde bizzat tahribatları yaratıp, hatta arttırabildiği unutulmazsa, söz konusu geriye dönüşü olanaksız kayıpların önlenme potansiyeli de gözler önüne serilebilecektir.

Bu çalışmaların yanı sıra, manzara noktaları ve görsel dinlenme duraklarının yaratılması ve yukarıda söylenenlerin gerçekleştirilmesinin en öncelikli yolu; çevreyi koruma hakkında farkındalık yaratmaya, bu projelerle birlikte okullarda ve yerel çevrede paralel olarak başlanılabilmektedir. Zamanla çevresel düzenlemeleriyle daha da geliştirilebilecek olan bu süreçlerde, disiplinlerarası katkılara açık bir bilinci oluşturacak tarzda, halkın da katılımını destekleyen bilimsel yaklaşımların kullanılması gerektiği hiç unutulmamalıdır.

Jeolojik mirasın korunması ve jeoturizm geliştirilmesiyle tüm bu kırsal kalkınma potansiyellerine karşın, eşgüdümsel gecikmelerden kaynaklanan olası tahribatları önleme yaklaşımlarının hayata geçirilmesi de, ancak bu ortak bilincin geliştirilmesiyle mümkün hale gelecektir. Bu çalışmada disiplinler üstü bir nitelik taşıyan, söz konusu ortak bilincin geliştirilmesinin yollarını, birlikte irdeleme ve üzerine yöntem arayışlarıyla birlikte, kırsal kalkınma hamlelerinin gerçekleştirilmesinde bu ortak yaklaşımların, gecikmiş olan güncel varlığı yeniden sorgulanmaktadır.

3. SİVAS'A YÖNELİK PLANLAMA ÇALIŞMALARI VE SÜRECE ELEŞTİREL BAKIŞ

Bu açıkça bilinen sorunlara karşın; ÇDP ile başlayan bu son 1 yıllık planlama sürecinde aktörlerin belirleyici olan bazı tutumları ilgi çekmektedir. Örneğin Sivas-Merkez ilçede belediyece yapılıp, yıl başında onaylanan 1/5.000 ölçekli İmar Revizyon Planının da aceleyle gündeme gelmiş olduğu söylenebilir. Hatta şimdi de üniversite kampüsü için 1/1000'lik plan hazırlanır gözükmektedir. Son on yıllık geçmişte ise, kent merkezinde yer alan yoğun kültürel mirasa yönelik yenileme çalışmaları söz konusu olmuştur. Tüm imar planı uygulama kararlarıyla da birlikte, kent merkezini hızlıca şekillendiren bu on yıllık süreçte irili ufaklı gözden kaçan hataların olması haliyle kaçınılmazdır.

İşte bu çalışmada yeniden gözden geçirilmesi arzu edilen bu süreçlerin sonuçlarının, daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebileceği, ilişkisel bilgi destekli akılcı planlama yaklaşımlarıyla mekânsal analizlerin gerçekleştirilebildiği, önemli verilerin gecikmeden toplanılmasına çalışılması hedeflenilmiştir. Böylece bu kentsel bölgenin tüm ilçeleriyle ve diğer illerle birlikte sürdürmesi gereken güçlü ilişkiler, bütünlükçü bir yaklaşımla ileriye dönük öngörüler ve önlemler ışığında sürekli güncellenerek yeniden planlanabilir olacaktır.

O yüzden burada öncelikle, yakın geçmişte Sivas'a yönelik planlama süreçlerini hızlandıran Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca Ankara'da gerçekleştirilen Çevre Düzenleme Planı (ÇDP) onaylanarak kabul edilmiş olduğundan, ondan başlayarak diğer planlarda göze çarpan bazı gelişmeler kısaca irdelenecektir.

3.1 ÇDP Türünün Tarihsel Gelişimi ve Yasal Dayanağı ile Planlama Sürecine Katkıları

Üst ölçeklerde² hazırlanabilen ÇDP genel mekânsal planlamadan koruma altındaki alanların düzenlenmesine veya turizm planlamasına kadar geniş sektörel³ bir konu dağılımı neticesinde, kurumsal sahiplik ve çeşitliliği^v olan bir plandır. 1970'li yıllarda birden fazla yerleşmeyi kapsayan ve ülke ölçeğinde ilgili sektörlerdeki yatırımlarla gelişmeyi yönlendiren metropoliten alan planları, ÇDP'lerin ilk örnekleri olmuştur. Bu sektörler dışında konut yatırım alanlarının da ÇDP'ye sahip olması öngörülmüştür. Ayrıca 2005 yılında İl Özel İdaresi Kanunuyla (22.2.2005 tarihli ve 5302 sayılı)^{vi} yerel yönetimlere de yetki verilmiştir. Önceleri yerleşmelerin bir sistem olarak algılanması ve bütüncül sistemin planlanması gerektiğini ortaya koymuşlar, zamanla (20 yılda) ekonomik, toplumsal ve mekânsal gelişmelerin; doğal kaynak değerlerin akılcı kullanımına bağlı çevresel duyarlılık gözetilerek ele alınmasını amaçlayan bir anlayışa geçilmiştir. Ülkemiz ulusal mekânsal plan ve mekânsal politikalarından yoksun haliyle bölge planları da olmadığından ÇDP'nin "planın ve planlamanın yönetimi" konularına katkıları çok sınırlı olmuştur. (TMMOB, ŞPO 2008) (İlgili kaynak doğa koruma alanlarının planlamayla olan ilişkisini ortaya koyar.)

3.2 Kayseri-Yozgat-Sivas İlişkili ÇDP Eksiklikleri

Kayseri-Yozgat-Sivas ÇDP süreci yukarıdaki açılardan değerlendirildiğinde ise pek çok eksiklik göze çarpmaktadır: Bu eksiklikler bu tür eşgüdüm gerektiren tüm süreçlerde yaşanan ve haliyle önceden kestirilebilecek sonuçlara neden olmaktadır. Burada öncelikle ayrıntılara çok girmeden aşağıdaki gibi bazı başlıklarla ilkesel düzeyde ele alınabilirler. Sonraki bölümde özellikle ilişkisel veri değerlendirme açısından ayrıntılara el verdiğince girilecektir.

3.2.1 Katılım çağrısı ve süreci eksikliği:

Kayseri-Yozgat-Sivas ÇDP askıya çıkarıldığında yerel insiyatiflerin planı algılamaları dahi söz konusu olamamış, itiraz sürecinin bu tür algıların oluşmamış olduğu ortamlardaki kısıtlılığı yüzünden, plan hatalarını ve eksiklerini düzeltici etkide son süreçte yeterince yaratılamamıştır. Hatta 3 il bazındaki sektörel ilişkilerin kurgulanmasından öte, Sivas merkez ilçe dışına yönelik güncel veri eksikliğinden dolayı, yeterli bir itiraz raporu da hazırlanamamıştır. Öncelikle ilgili aktörlerin ve özellikle meslek odalarının yeterli, yaygın ve uzun süreli katılımı sürecin başında çağrıyla sağlanamamış olduğundan, gelişmelerin ilgi çekici bir şekilde hızlı bir seyir izlemesi bir yana, kararlarda tarafların yeterli bilgi ile aydınlatılmadan sürece adeta katılımsız bırakılışı da, plana katılım sürecinin sağlıklı işlemediğinin açık bir göstergesi olmuştur. Katılım boyutunun hep bu şekilde göz ardı edilişi ve uzun plan sürecine yabancılaştırıcı bilgi eksikliklerinin yarattığı olumsuz etkiler de ayrıca sürecin bilinen genel sorunlardır.

3.2.2 İller ve sektörler arası denge hedefi yerine ayrıştırıcı ÇDP'ler gerçeği

Özellikle bu son yıllarda genellikle ÇDP ile dengeli bir gelişmeyi ülke çapında sağlamak fırsatını kullanmak yerine, sektörlerin ve bazı illerin tekrar tekrar öne çıkarıldığı benzer planlama süreçlerinin paralel bir şekilde baştan inşa edilmesine tanık olunmuştur. Geri bırakılmış illerin üstünlüklerinin bile dezavantaja dönüştürüldüğü bu süreçte, sağlıklı bütünsel ilişkilerin kurulduğu hiçbir şekilde öne sürülemeyeceği geleceği beklemeden yapılacak karşılaştırmalarla rahatlıkla söylenebilir. Fakat planlamanın başarısını ölçecek, izleme ve yönlendirme yapacak sistemlere de (CBS vb.) henüz tam geçilemediğini burada itiraf etmek herhalde yerinde olacaktır.

3.3.3 ÇDP'nin alt ölçeği etkileme düzeyi olarak yaptırım eksikliği:

Merkezi hükümetçe yapılan ÇDP'ler yerel yönetimlere yaptırım getirememişlerdir. Belediyelerin çoğu kendi yetki alanlarındaki planlarını ÇDP kararları doğrultusunda üretememiş ya da gözden geçirmemişlerdir. Aksine, onların ezici etkilerinden kurtulmaları için bu son süreçteki ÇDP'lerinin hazırlanışında geleneksel bütüncül yaklaşımlara ters bir şekilde, bir an önce kendi planlarını yapıp, onaylatmaları gerektiği yönünde teşvik edilmişlerdir. Bu yüzden Sivas içindeki planlama çalışmalarında da revizyonların; bu üst düzeyli plan sürecindeki olası zorlayıcı kararların varlığı yüzünden onlardan kaçış yönünde gündeme getirildiği görülmüştür. Bu yakın geçmiş süreçte; İmar Revizyon Planının (İRP) ÇDP'nden önce yetiştirilmesi söz konusu olduğundan, hızlıca alınan İRP kararlarının da rahatlıkla tartışılmaya muhtaç olduğu söylenilebilir. Hal böyle iken, hız kesilmeden bazı Uygulama İmar Planlarına da (UİP) özellikle seçilerek geçilmiş olması ve çok önemli bazı hatalı olabilecek kararların da, bu son süreçte UİP ile gündeme geleceği endişesi ayrıca varlığını korumaktadır.

3.3 İRP ve UİP

Aynı zamanda yine bu süreçte, merkez ilçedeki belediyece yapılarak, yeni onaylanan 1/5.000 ölçekli İmar Revizyon Planı da aceleyle gündeme gelmiş ve şimdi de sıra üniversite kampüsü için 1/1000'lik plana gelmiş gözükmektedir. Şekil 2'den de görülebileceği gibi yerleşkede akademik, idari ve sosyal içerik ağırlıklı 38 yıllık mevcut yapılaşma büyük ölçüde tamamlanmış, Kızılırmak civarı eğlencilen ağırlıklı alanlara yönelik ise plan ve projeler gündeme ise

² (1/25.000, 1/50.000, 1/100.000, 1/200.000 ölçekli çevre düzeni imar planları)

³ Sektörler: ulaşım, sanayi, enerji, turizm ve konut gibi

son yıllarda yeniden gündeme gelmektedir. Özellikle bu yıl ki imar planı ve uygulamalarındaki yoğunluklara paralel bir şekilde Mimarlık Fakültesinin de 4 bölümle (Mimarlık, Şehir ve Bölge Planlama, İç Mimarlık ve Peyzaj Mimarlığı) kurulmasına başlanılmıştır.

Son on yıllık geçmişte ise, kent merkezinde yer alan yoğun kültürel mirasa yönelik yenileme çalışmaları söz konusu olmuştur. Tüm imar planı uygulama kararlarıyla da birlikte, kent merkezini hızlıca şekillendiren bu on yıllık süreçte gözden kaçan hataların olması haliyle kaçınılmazdır. İşte bu çalışmada, yeniden gözden geçirilmesi arzu edilen bu süreçlerin sonuçlarının, daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebileceği, ilişkisel bilgi destekli akılcı planlama yaklaşımlarıyla mekânsal analizlerin gerçekleştirilebildiği, önemli verilerin gecikmeden toplanıp irdelenmesine yönelik seçici yaklaşımlar ile ayrı disiplinleri ve mekânları ilişkilendirici öneriler üzerine çalışılmıştır.

Şekil 2. Cumhuriyet Üniversitesi Yerleşkesinin Mevcut Durumu (1/5000), Merkez, Sivas, 2012.

Ancak böyle, tarih boyu önemli bir yerleşim yeri olmuş bu kentsel bölgenin tüm ilçeleriyle ve diğer illerle birlikte sürdürmesi gereken güçlü ilişkiler, bütünlükçü bir yaklaşımla ileriye dönük öngörüler ve önlemler ışığında sürekli güncellenerek yeniden planlanabilir olacaktır.

3.4 İmar Planı Uygulamalarında Sınırlandırılan Mülkiyet ve İmar Haklarının Aktarımı

Özellikle küçük ölçekli tüm imar planı uygulamalarında mülkiyet ve imar haklarıyla ilgili getirilen kısıtlamalar ve bunların yarattığı taşınmaz haklarıyla ilgili sorunlar (Kocalar, A.C. 2012a,c) bilinmektedir. Taşınmaz hakların değerlendirilmesi ile ilgili adımlar geniş kapsamlı bir şekilde (Kocalar, A.C. 2010a) daha önceki makale çalışmalarında yer almıştır.

3.5 Kentsel Dönüşüm ve Afetler

Ayrıca kentsel dönüşüm (Kocalar, A.C. 2012f) ve afetler (Kocalar, A.C. 2011b,c) (Kocalar, A.C. 2011a) ile ilgili yaşanan benzer sorunlara yönelikte çalışmalarda mevcuttur. Yani imar uygulamaları açısından konu farklı açılardan ele alınıp çözümler önerilmiştir.

Sivas'ın bazı ilçeleri deprem ve özellikle heyelan türü afetlere açık alanlarıyla bilinmektedir. (Tatar, O. vd. 2005)^{vii} Dönemin belediyesinin ve sonra gelen yeni yönetimlerin bilimsel çalışmalara ve hatta sözlü uyarılara karşın halen önlem almamışlığı oldukça düşündürücüdür. (Yılmaz, I. 2012) Bu tür afet alanlarında özel mülkiyette bulunan; özellikle konutların ve diğer yoğun yerleşim yerlerinin mülkiyet ve imar haklarının küçük ölçekli imar planı uygulamalarıyla daha uygun yerleşim alanlarına acilen aktarılması gerekmektedir.(Kocalar, A.C. 2011b,c ve 2012a)

3.6 Kültürel Mirasa Yönelik Yenileme Çalışmaları

Son on yıllık geçmişte ise, özellikle son derece değerli görülen kent merkezinde yer alan eşsiz ve yoğun kültürel mirasa dönük hızlı yenileme çalışmaları söz konusu olmuştur. Bunlardan bazı restorasyonlar da ne yazık ki, asırlar öncesindeki aslına oldukça zarar verici boyutta hatalara neden olunmuştur.

Tüm bu çalışmaların tarihi kent kimliğine ve kültür turizmine yönelik zarar verici yönü hızlı gerçekleştirilmesi nedeniyle denetimsizlikten kaynaklanmış olabilir. O yüzden sayısının daha da artma tehlikesi belki gecikmeli önenebilmiştir. Yine de bu çalışmaların verdiği sonuçlardan idareci ve uygulayıcıların yeterince ders alamadığı gözlemlenmektedir. Özellikle malzemelerin eserler üzerinde yalancı niteliklere büründürücü etkiler doğurması nedeniyle kopya izlenimleri andıran sıradan benzeşik yönler oldukça açıkça hissedilmektedir.

3.7 Sivas'taki Sürece Dair İlk Sonuçlar

Tüm imar planı uygulama kararlarıyla da birlikte, kent merkezini hızlıca şekillendiren bu on yıllık süreçte gözden kaçan hataların olması haliyle kaçınılmazdır.

İşte bu çalışmada yeniden gözden geçirilmesi arzu edilen bu süreçlerin sonuçlarının, daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebileceği, ilişkisel bilgi destekli akılcı planlama yaklaşımlarıyla mekânsal analizlerin gerçekleştirilebildiği, önemli verilerin gecikmeden toplanılmasına çalışılsa da; kurumlar arası güvensizlik ve politik hırslar bunu büyük ölçüde engellemiştir. Bu yüzden yine, bu çok değerli kentsel bölgenin tüm ilçeleriyle ve diğer illerle birlikte sürdürmesi gereken güçlü ilişkiler, bütünlüçlü bir yaklaşımla ileriye dönük öngörüler ve önlemler ışığında sürekli güncellenerek yeniden planlanabilir şekilde yeniden ele alınmaya muhtaç durumda bırakılmıştır.

4. İMAR PLANI ÇALIŞMALARINDA İLİŞKİSEL VERİ DEĞERLENDİRME EKSİKLİĞİNE YÖNELİK DİSİPLİNLER ARASI SİSTEMATİK YAKLAŞIMLAR

4.1. İmar Planlarına Yönelik Genel Katkıları ve Çıkarılan Dersler

Planlamanın başarısını ölçecek, izleme ve yönlendirme yapacak sistemlere (CBS vb.) geçişi kolaylaştıracak pek çok girişimin varlığı söz konusu olduğu halde; yerel yönetimlerde bu konuda yetişmiş uzman ve elemanların da varlığı ortadayken, ayrıca disiplinler arası birbirinden farklı ve ilişkili pek çok bilimsel çalışmanın da yapıldığı bilindiği halde sistematik yaklaşımlarla ülkemizde eşgüdümün hayata geçirilemeyeşi oldukça ilginçtir.

4.2. Peyzaj Planlaması Açısından Teknik ve Bütünsel Yaklaşımın Öneme Bir Örnek

Planlamada çevreyle ilgili bakış açısı eksikliğinin^{viii} giderilebilmesi açısından peyzaj planlaması disiplinler arası ilişkileriyle önemli bir rol üstlenerek yöresel (80-120 m²lik, yani yaklaşık beher planlama için 10k ha) peyzaj planları yapar.^{ix} Ama henüz ülkemizde bölge planlama çalışmaları, daha iyi bir yasal temele ve mali kaynaklara kavuşturulmadığından eşgüdüm sorunları devam etmektedir. Ülke, bölge ve kent ölçeğinde farklı meslek gruplarınca yapılan çalışmalarla oluşturulan haritalar sayesinde, planlamanın da daha gerçekçi ve kolay uygulanabilir hale geleceği açıktır. Koruma, bio-teknik onarım ve gerekli yerlerde ve durumlarda yeniden düzenleme ile ilgili bilgiler ışığında, ekolojik dengelerin korunması ancak böyle sağlanır.⁴ (Ürgenç, S.İ. 2000. 233-234) Peyzajın sınırlı artış gösteren doğal potansiyeli ile toplumun istekleri arasında denge kurulması için yapılması gereken çalışmalar 4 grupta toplanabilir: (Akdoğan, G. 1985)

-Önerilen yeni alan kullanımının saptanması

-Yüksek değerli ve korunmaları zorunlu alanların saptanması

-Doğal potansiyelin güvenliği, geliştirilmesi ve peyzajın düzenlenmesi açısından yararlı önlem ve önerilerin belirtilmesi,

-Yol ve kanal yapımı, elektrik-telefon ve çeşitli şebeke hatları, su düzenini değiştirme, çeşitli ocaklar, yerleşme akını vb. peyzaj yapısına tecavüz sayılan değişik kullanım ve faaliyetlere karşı alınacak önlemlerin saptanması.

Planlamanın genel yönünü ise; arazi kullanım kararlarını içeren (1/25.000 ölçekli ÇDP) ile kırsal yeşil alanlarının temel işlevlerinin belirlenmesini amaçlayan peyzaj nazım planları (1/10.000, 1/5.000 ölçeklerde) hazırlanması oluşturur. Daha özel yönündeyse, şu alanlarının planlaması söz konusu olacaktır: Rekreasyon (kamping, plaj vb), Tarım alanları, endüstri alanları, doğal bitki örtüsünün onarımı ve kültür ormanları, ulaşım alanındaki peyzajın planlaması ile doğa koruma çalışmaları.

4.3. Çevre Korumasına Yönelik Sosyo-Ekonomik Politikalar Açısından Genel Yaklaşım

Özellikle koruma amaçlı imar planı uygulamalarında ve diğer tüm çevreye yönelik korumalardaki imar uygulamalarında mülkiyet ve imar haklarıyla ilgili kısıtlamalar ve sorunlar (Kocalar, A.C. 2010b) ortadadır. Taşınmaz değerlendirme vb. adımlar geniş kapsamlı bir şekilde (Kocalar, A.C. 2010a) mevcuttur. Tezden (Kocalar, A.C. 2009) sonraki, bu güne kadar yapılan bildiri ve makale çalışmalarında kentsel dönüşüm ve afetlerde ayrıca düşünülerek çalışılmıştır. Yani farklı açılardan ele alınıp aktarım modelleri üzerinden çözümler önerildiğinden, burada daha çok çevre koruma politikaları düzeyindeki aksaklıklara yönelik ilkelere önem verilecektir.

Ülkemizin hızlı bir nüfus artışı, sağlıksız büyüyen kentler, yeni tarımsal bölgeler, hızla büyüyen bir sanayi potansiyeli koşulları dikkate alınır; acil olarak çevre bilinci kazanılıp ekonomik-siyasal-toplumsal sınırlamaları

⁴ Ürgenç, S.İ. 2000. Kırsal Peyzaj, YTÜ Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul

aşacak mekanizmalar üretmeli ve daha fazla gecikilip büyük güçlüklerle karşılaşmadan gerekli önlemler etkin bir şekilde alınmalıdır. Devlet, çevre korumasına yönelik tüm önlemleri uygulayıp, sonuçlarını izleyebilecek yetki ve olanaklara sahip en güçlü birimdir. Yine de uygulama sırasında önceden öngörülemeyen sorunlarla karşılaşmaktadır. Bundan dolayı İmar Anayasası önerisi bir yönerge şeklinde ilgili kurultaya sunulmuştur. (Kocalar, A.C. 2011a)

Etkin bir çevre koruma politikası için önerilecek gerçekçi ilkeler şunlardır: (İlkin, A ve Alkin, E. 1991, 67-69)

- Çevre kirliliği verileri etkin yetkili bir merkezde (bakanlık) toplanması ve yerel yönetimlerin gerekli yetkilerle donatılarak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde karar alması
- Çevre koruma yöntemlerinde basit ve kolaylık sağlanarak sonuçları izlemenin zorluklarından kaçılırken, optimum ekonomik çözümlerin gerektirdiği esnekliği kapsayan yöntemlerle de rasyonel bileşime ulaşılması
- Kamu otoritelerince yürütülecek yöntemlerin ilgili kuruluşlarca uygulanması için kapsamlı etkin bir kontrol mekanizmasını gereksiniminin karşılanması ve ekonomik yöntemlerle (fayda/maliyet analizli) desteklenmesi
- Etkin bir vergilendirme (önlemlerin getirdiği yüklerin optimum dağılımı) ve talep esnekliği ölçüsünde fiyatlara yansıtılabilirlik
- Kirlilik standartlarının belirlenmesi ile önlemlerin haklılığına kamuoyunun ikna edilmesi
- Çevre ile sanayileşme ve kalkınma tartışmalarından kaçınılması

İmar uygulamalarına yönelik oluşan sosyal sorunlar üzerine analizler ise başka bir çalışmada ayrıca ele alınmış olduğundan (Kocalar, A.C. 2012d) burada doğal eşiklerin aşılması neticesinde; ortaya çıkmaya başlayan sosyal maliyetlerin telafi edilemeyecek hale bürünmeden ve acilen önüne geçilmesi gereken bu sorunlara yönelik daha fazla gecikilmeden, ekolojik yaklaşım (Kocalar, A.C. 2010b) öncelikleriyle düşünölmeye çalışılmıştır. Böylece bu konularda özellikle planlamada ve ilişkili disiplinlerde alınması beklenen acil önlemlere ve yaklaşımlara odaklanılması sağlanmıştır.

4.4. Tarihi Kültürel ve Doğal Varlıkların Korunmasına Yönelik Envanter Sistemi Bilgisine Erişim

İlgili Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili kuruluşların katılımıyla henüz son yıllarda tamamlanabilen bilgi sistemiyle söz konusu envantere sistematik bir bakış açısıyla değerlendirmeler ve izlemeler yapmak üzere yeni yeni erişilebilmektedir.^x Böyle ağır aksak gelişen bir koruma ortamında her geçen gün artan envanter kaydıyla karşılaşılabilir potansiyeldeki Anadolu Kültürel Mirası ile ilgili alınan hızlı kararların tartışılır hale gelmemesi için giderek daha iyi örgütlenerek eşgüdüm sağlanmış bir şekilde çaba harcanması gerektiği ortadadır.

Geçen yıl (2011) arda arda ÇŞB'nda toplanan yetkiler i belirlemek üzere çıkarılan kanun hükmünde kararnameler (04.07.2011 tarihli ve 644 sayılı, 17.08.2011 tarihli ve 648 sayılı) sonrası, koruma kurullarının parçalanmış yapısı (Kocalar, A.C. 2011b,c)^{xi} ve biyo-çeşitliliği koruyucu önlemlerin farklı kurullara geçişinin boşlukta bırakılışına paralel olarak, artan Hidro Elektrik Santralleri (HES) gerçeği ortadadır.^{xii}

4.5. Ülkemizdeki Haritacılığın Tarihsel Süreci Işığında Görsel Verinin Karşılaştırma Kolaylığı ve Kararlara Gecikmeli Etkisi Üzerine Son Sözler

1/200.000'lik Türkiye İnkişaf haritasından 1/100.000'lik Sakarya bölgesi haritasının yapılmasının emredildiği 1919-1923 yılları arasındaki zor günlerde; zaman darlığı yüzünden o günkü olanaklarla üretilmiş bu haritanın olmasına karşın Sakarya Meydan Muhaberesinde oynadığı rol çok iyi hatırlanmaktadır. O günden bu güne gelişen teknolojiyle birlikte bir çok farklı disiplinde pek çok harita üretilebilmiştir. Bunların yazılı veriler kadar paylaşılarak okunup, yorumlanmasında ise halen emekleme safhalarında kalınmıştır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada şehir ve bölge planlama disiplini ile oldukça ilişkili olan özellikle eskiden Harita ve Kadastro Mühendisleri yetiştiren disiplinin (yeni gelişmeler ışığında tercih edilen adıyla Geomatik Mühendisliği)^{xiii} ve diğer disiplinlerin, ayrıca bu disiplinler arasında akademik sistemden ötürü boş bırakılan bazı sorun alanlarında ender karşılaşılan uygulamalardaki 25 yıla yakın süredir izlenen tanıklıklar ve güncel gözlemlerle yaşanan farklı deneyimlere dayanarak; mevcut karşılaştırmalı araştırmalardan elde edilmiş pek çok değerli sonuçlara karşın, günümüzdeki son planlamalara dahi halen pek yansıtılamayan bazı ciddi gerçeklerin görmemezlikten gelinmediği bilim dışına terk edilen bazı yönetsel ortamlara yönelik eleştirel yorumlarda bulunulmuştur. Geleceğin daha aydınlık olması dileğiyle...

KAYNAKLAR

22.2.2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının (ÇŞB) teşkilat ve gör. Hk.da kanun hükmünde kararname (KHK), Resmi Gazete Tarihi: 04.07.2011, Sayısı: 27984 ve 648 sayılı KHK ile değ., R.G.: 17.08.2011, Sayı: 28028.

Akdoğan, G. 1985, Kırsal Peyzaj Planlama Seminer Çalışmaları, (yayımlanmıştır) Fen Bilimleri Enstitüsü (FBE) , Peyzaj Planlama Yüksek Lisans Programı, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

İlkin, A. ve Alkin, E. 1991, Çevre Sorunları, Ekonomik ve Sosyal Sorunlar-Çözüm Önerileri Dizisi:1, TOBB, Ank.

Kocalar, A.C. 2009, Koruma Amaçlı İmar Planı Uygulanan Taşınmazlarda Mülkiyet ve İmar Haklarının Aktarımı, (yayımlanmamış) *Doktora tezi*, FBE, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ), İstanbul.

Kocalar, A.C. 2010a, Koruma Amaçlı İmar Planı Uygulanan Taşınmazlarda Sınırlandırılan Mülkiyet ve İmar Haklarının Değerlendirilerek Aktarımı, MSGSÜ İstanbul, in *Tasarım ve Kuram Dergisi*, Cilt 6, Sayı 9-10 (2010). s. 71-81. <http://tasarimkuram.msgsu.edu.tr/index.php/tasarimkuram/article/view/101>

Kocalar, A.C. 2010b, Evaluation of Environment and Living Rights of Ecological Systems while Transferring of Limited Property and Development Rights in Immovables, *Greenage 1th International Symposium*, İstanbul Mimar Sinan Fine Arts University Faculty of Architecture 6-8 December 2010. Proceedings. s. 258-269.

Kocalar, A.C. 2011a, İmar Anayasası Gereksinimi, *TMMOB Demokrasi Kurultayı Yönergesi*, YTÜ Oditoryum İstanbul 14 Mayıs 2011.

Kocalar, A.C. 2011b, Ülkemizde Afetlere Karşı İnsanları Taşınmazlardaki Hakların Aktarımı Kurtaracaktır. "Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama: Akıllıca, Adaletle, Yeniden", *7. Türkiye Şehircilik Kongresi*, YTÜ İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası 14-16 Kasım 2011.

Kocalar, A.C. 2011c, Afetlere Karşı Önlemlerle, Kentsel Koruma, Yenileme ve Dönüşümlerde İmar Planı Uygulamalarıyla Sınırlandırılan Mülkiyet ve İmar Hakları Aktarım Modeli (MİHAM) Önerisi, *Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar 2. Sempozyumu*, "Planlamanın Dünü, Bugünü, Yarını: Planlamada Yeni Söylem Arayışları", Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Merkezi (KBAM) ODTÜ Ankara. 8-9 Aralık 2011. s. 105-116.

Kocalar, A.C. 2012a, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesinde İmar Planı Uygulamalarıyla Sınırlandırılan Mülkiyet ve İmar haklarının Aktarımı, *Afet Yasası ve Kentsel Dönüşüm Forumu*, İTÜ Mimarlık Fak.- Taşkışla, 12.Mayıs, ŞPO, İstanbul Barosu <http://spoist.org/etkinlik-rehberi/blog>

Kocalar, A.C. 2012b, Sivas örneğinde Tarihi Jeolojik Doğal ve Kültürel Miras, Jeosit, Jeoturizm Yerel Ortak Bilinci ile Turizm Kalkınma Potansiyeline Yönelik Yeni Kırsal Planlama Yaklaşımları, *Jeolojik Miras Envanteri Toplantısı*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 5-8.Haziran.2012. <http://www.cumhuriyet.edu.tr/duyurugoster1.php?recordID=334>

Kocalar, A.C. 2012c, Transferring of Limited Rights Model (TLRM) with the highest priority in the Theory of Development Plans, İran, in *Online J. Civil Eng. Urban.* 2(3) <http://www.ojceu.ir/main/attachments/article/17/JCEU-B22,%20122-130.pdf>

Kocalar, A.C. 2012d, Bedensiz kafalar, ifadesiz diller, doğasız düzen içerisinde kültürel mirası koruma bilinci arayışları, *I. Uluslararası Ortadoğu Sosyolojisi Kongresi*, Fırat Üniversitesi - Orta Doğu Araştırmaları Merkezi - Sosyoloji Şubesi, 28 - 30 Haziran 2012. Elazığ. <http://uosk.firat.edu.tr/index.php?s=duyurular>

Kocalar, A.C. 2012e, Turizm Baskısından Kaynaklanan Kentsel Dönüşüm Riskleri ve Önleyici Koruma Politikalarına Yönelik Bir Yaşam Döngüsü Perspektifi, *Uluslararası Katılımlı Şehirlerin Yapılandırılması Sempozyumu*, *Kentsel Dönüşüm'2012*, İTÜ Ayazağa-SDKM, İstanbul 26-29 Eylül 2012. <http://www.sehirler.itu.edu.tr/>

Kocalar, A.C. 2012f, Kentsel Dönüşümle İmar Planı Uygulanan Taşınmazlarda Mülkiyet ve İmar Haklarının Aktarımı, *Uluslararası Katılımlı Şehirlerin Yapılandırılması Sempozyumu*, *Kentsel Dönüşüm'2012*, Kentsel Dönüşüm'2012, İTÜ Ayazağa-SDKM, İstanbul 26-29 Eylül 2012. <http://www.sehirler.itu.edu.tr/>

Koç, H., 2010, Göç Hareketinin Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Grubu Üzerine Etkisi (Sivas Örneği), İstanbul, Turkey, in *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 22, Temmuz - 2010, s. 295 – 324,– ISSN:1303-2429.

Tatar, O., Gürsoy H., Koçbulut F. ve Mesci, B.L. 2005, Aktif Fay Zonları ve Heyelanlar, *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, 2 Nisan 2005, Sayı:941, Sivas. <http://public.cumhuriyet.edu.tr/orhantatar/pop3.pdf>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012, Web Adresi: <http://www.kulturturizm.gov.tr> , (21.09.2012).

Topan, H. 2011, GeoEtrim: Hayalden Gerçeğe, <http://geomatikce.blogspot.com> , (15.06.2011).

Yılmaz, I. 2012, Kişisel görüşme (yayımlanmamış), Cumhuriyet Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü Başkanı, (Mimarlık Fakültesi Dekan Adayı), Sivas.

Ürgeç, S.İ. 2000, Kırsal Peyzaj, YTÜ Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul

TMMOB, ŞPO, 2008, Yerel Doğa Koruma ve Planlama, Aysun Tektaş, Burcu Saraç (Gn.Ed.),

ⁱ Öğretim üyelerince yapılan bilimsel araştırmalar için endemik bitki toplama ve önemli bitki alanlarının saptanmasına yönelik çalışmalar, son yıllarda getirilen yasal-yönetmeliksel bürokratik zorluklara takılmaktadır. Buna karşın, Anadolu coğrafyasında ve özellikle Sivas örneğinde rastlanan ve doğal sit olarak önerilen çok değerli olan bu tür alanların; halen ilgili kapsama alınmadığı görülmektedir. Sözde koruma önlemlerini henüz geçemeyen ve ağır işleyen bürokrasiye terk edilen süreçler yüzünden zamanla, çeşitli hatalı kullanım sorunlarıyla karşı karşıya bırakılan bu alanlar hızla zarar görmektedir. (Hatalı kullanım örnekleri: Bu alanların tarıma açılması, bilinçsizce ve kontrolsüzce ekim yapılması, Karayolları Gn.Md.nün eşgüdümsüz ve itirazlara karşın genellikle hiç sakınca görmeden yol yapımına izin vermesi yada üzerlerine hafriyat toprağı veya moloz dökülmesi, piknik alanı olarak kullanılmak istenmesiyle ağaç dikimlerine maruz bırakılması, bazen de otlak halinde kullanılıyor olması vb.) Ayrıca Sivas'ta sulak alanlarda mevcuttur. (Tek bir endemik bitki türü saptanmasıyla, Ramsar alanı olması beklenen alanlar söz konusudur.) (Aşkın, ÖBA)

ⁱⁱ Mera ve çayırlar yer yer plansız hatalı yer seçimleriyle ve alınan yapılaşma kararlarının yarattığı kayıplarla hızla azalmaktadır.

ⁱⁱⁱ Süt işleme amaçlı kurulu işletme sayısı ve işlenen süt miktarı üzerinden (görüşme) alınan bilimsel tahminler. (Koç, H., 2012)

^{iv} <http://www.habitat.org.tr/dergitanitimi/241-somuncu-baba-dergisi.html>

<http://www.somuncubaba.net/hakkimizda.asp>

^v Tablo 1: Çevre Düzeni Planı Yapan kurumlar ve Farklı Planlama Konuları (TMMOB, ŞPO, 2008, 117)

^{vi} 22.2.2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (1/100.000 ölçekte İl ÇDP planı yapmak veya yaptırmak, Büyükşehir Belediyeleri ile onaylamak yetkisi) (TMMOB, ŞPO, 2008, 117)

^{vii} 17 Mart 2005 Perşembe günü saat 10.30 civarında Sivas ili Koyulhisar ilçesi Sugözü Kuzulu Heyelanı,... bilimsel verilere dayalı haber alma özgürlüğünden -bilerek ya da bilmeyerek- yoksun ... “Jeolojik ve GPS verileri ile yılda 2.5 cm hareket ettiğini bildiğimiz 1.100 km uzunluğundaki KAFZ boyunca kayalar çok yoğun bir deformasyonla karşı karşıyadır. Bu deformasyon sonucu özellikle kireçtaşı, kumtaşı gibi kayalarda ezik ve parçalanmış zonlar meydana gelmekte ve heyelan için potansiyel tehlike oluşturmaktadır. KAFZ üzerinde Kelkit Çayı vadisi içerisinde bulunan Şuşehri, Koyulhisar, Reşadiye ve Niksar gibi yerleşim yerlerinin uzun yıllardan bu yana önemli bir heyelan bölgesi olduğu bilinmektedir.” (Tatar, O. vd. 2005)

^{viii} Peyzajın ekolojik açıdan değerlendirilmesinde sahanın biyolojik verimliliği ve verim gücünün ortaya çıkarılması zor olsa da, insan refahına konu temel olan bu konunun güvenilir ölçeklere bir ölçüde taşınması sağlanmalıdır. Verimlilik denince; Orman ve ağaçlandırma alanlarının (bonitet haritaları, yetiştirme ortam karakteristikleri ve gösterge bitkiler ile), tarımsal kullanım ve faydalanmanın yanında, arazinin rekreasyon bakımından kullanım potansiyeli, doğa koruma alanlarının değeri, ulaşım sistemi etkinliği ve hatta tarihi ve arkeolojik değerlerin zenginliği gibi pek çok geniş kapsamlı konu saptanmakta ve peyzajda arazi kullanım değeri böyle ortaya konulmaktadır. (O yüzden Toprak-Su Gm.Md.nce yapılan “Türkiye Arazi Kullanma Yetenek Sınıflaması” tarımsal kullanım hedeflenerek yapıldığından ekolojik farklılıkları (biyomlar, ekotoplar, ekotonlar, biyotop haritalarla özellikle küçük alanların ekolojik envanteri) ortaya koymada yeterli değildir. (Ürgeç, S.İ. 2000. 229-230)

^{ix} Peyzaj planlama ile ilişkili bazı disiplinler: Karayolları için inşaat mühendisliğiyle, tarım alanlarında ziraat mühendisliğine, ağaçlandırma konularında orman mühendisliği, sitler de tarih ile arkeoloji ve biyolojik devamlılıkta doğa bilimciler ile fikren ve fiilen katılımcı işbirliği kurulup, sürekli ve sağlıklı bir eşgüdüm sağlanmalıdır.

^x **Seçili Veri Tabanları:** Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), Türkiye Bilimler Akademisi (TUBA), Türk Tarih Kurumu (TTK), Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KTBKVE), Kültür ve Turizm Bak. Ar. Eğ. Gn Md.

Örnek bir envanter kaydı:

Veritabanı Adı:	KTBKVE;	Varlık Alt Türü:	SİVİL MİMARLIK ÖRN.
Varlık Adı:	ABDULLAH PAŞA KONAĞI	Bulunduğu Yer:	SİT İÇİNDE
Envanter Türü:	TAŞINMAZ	İl:	SİVAS
Varlık Türü:	SİT ALANLARI VE YAPILAR	İlçe:	DİVRİĞİ
Varlık Alt Türü:	SİVİL MİMARLIK ÖRN.	Web Adresi:	http://www.kulturturizm.gov.tr

^{xi} **İşleyen mevcut yasal-yönetmeliksel sistemlerdeki düzenlemelere dair bir öneri:** kısmi düzenlemeler elbette yapılabilir, ama bunlar içinde yetkileri ayrıştırıcı ileriye dönük akılcı kararların alınırken, geçiş süreçleri önceden tasarlanmış olmalıdır. Bu uygulama sistemleri yaygın kabul görücü tarzda iyileştirilebilmesi böylelikle mümkün

olur. Yani katılım sağlamadan ve uygun bir şekilde altyapıları hazırlanmadan, işler mekanizmalara tek yönlü bakış açılarıyla el atılmamalıdır. Çağımızın gereksinimleri de zaten bu yöndedir. <http://www.csb.gov.tr/turkce/>

^{xiii} HES: Bunlardan elde edilen elektriğin ülkedeki elektrik üretim kapasitesindeki payının düşüklüğüne karşılık, doğada yeteri kadar denetimsizce önlem alınmadan işletilen bu ihale süreçleri yüzünden de oluşan yıkımlar ilgili yerleşim yerlerinde görsel boyutta açıkça izlenebilmektedir.

^{xiii} Geomatik Türkiye uygulama alanındaki gelişmelere dair örneklere ilgili kaynaklardan ulaşılabilir. (Topan, H., 2011.) Geomatik Mühendisliği: Jeodezi, ölçme, fotogrametri, uzaktan algılama, coğrafi/arazi bilgi sistemleri, Küresel Konumlama Sistemleri (GPS), kartoğrafya ve veritabanı sistemleri konularını kapsayan ve dünyada en hızlı gelişen meslek disiplinlerindedir.